

“He gaudit posant en **ridícul** una determinada burgesia”

Normalment, els llibres de temes històrics no són tan amens —ni se'n venen tants— com en el cas de ‘37 anys de franquisme a Catalunya. Una visió econòmica’, de Francesc Cabana (Barcelona, 1934), publicat per Pòrtic / Enciclopèdia Catalana. Cabana, advocat i antic directiu de banca, s’ha especialitzat a explicar amb noms i cognoms la història econòmica del país.

“L’empresari no pot estar mai enfrontat al govern. Ni ho està amb el PP, ni ho va estar amb el govern socialista, ni ho estava amb en Franco, ni, fins i tot, ho estava amb la República.”

Fins a la publicació del seu llibre *37 anys de franquisme a Catalunya. Una visió econòmica*, l’època franquista s’havia explicat des del punt de vista polític o social, però en general no s’havia parlat dels protagonistes de l’economia i l’empresa. Per què?

—Els que parlem de temes econòmics som pocs. S’ha parlat de temes econòmics sobre el franquisme, però des d’un punt de vista acadèmic. De la vida econòmica del franquisme, no se n’havia parlat gaire. En Jacint Ros Ombrevella, en un comentari que feia

en el meu llibre, deia que els economistes tenen tendència a no llegir els diaris de l’època i a no utilitzar la premsa escrita per als seus treballs econòmics, i que ells s’ho perden. És un treball econòmic i social, perquè les dues coses van molt juntes. I potser aquesta és la novetat. Parlo del dia a dia dels protagonistes d’aquesta vida econòmica (governants, empresaris...) des d’un punt de vista de classes socials, tant dels funcionaris franquistes com dels empresaris...

—Els diaris d’aquell temps són una bona font d’informació?

—De determinada informació. Quan es mor una persona i surt l'esquela, és una informació. Hi hagi o no franquisme, és una informació clara. A vegades l'esquela també et dona informes d'aquella persona que d'altra manera potser no obtindries. Per altra part, he utilitzat els diaris per tot el que era referència directa del franquisme. He utilitzat fonts de premsa no oficial per informar del que passava. Ara bé, la vida econòmica estava relativament ben reflectida en els diaris, perquè la censura no s'hi aplicava tant. Tot el món de la corrupció no hi és, però he trobat força informacions en aquest sentit, per exemple, a través de butlletins de la Cambra de Comerç. Déu n'hi do, el que de tant en tant sortia sobre l'estraperlo.

—Vostè diu que el franquisme va perjudicar l'economia del país. Més que l'actual "pèrdua de pes" de Barcelona?

—Els primers vint anys del franquisme suposen una pèrdua general per a tothom, cadascú dins de les seves posicions. L'economia espanyola s'endarrerix vint anys, entre el 1939 i el 1960. I això afecta a tothom. A Catalunya l'afecta especialment perquè tenia la principal indústria de l'estat. I a més hi ha unes investides directes. A partir de l'any 1960 la cosa canvia una mica, però el mal continua arribant.

—Per què va canviar a partir del 1960?

—Perquè s'inicia el procés de racionalització de l'economia. L'economia fins aleshores era tàctica i estúpida i a partir d'aquell moment comença a ser una mica més racional i més oberta. I això afavoreix el que es va dir en aquella època *el milagro español*, que de *milagro español* no en tenia res, sinó que es recuperaven uns nivells que fins aleshores s'havien perdut. Fins al 1952 no s'aconsegueixen els nivells de producció i de renda del 1936 i fins al 1956 no s'estabilitzen. Són vint anys d'estúpidesa i de pèrdua. I mentrestant els altres països van tirant. Perquè els països que van participar en la Segona Guerra Mundial al 1952 ja s'havien recuperat plenament. I ells havien acabat la guerra al 1945 i nosaltres l'havíem acabat sis anys abans. L'estúpida política econòmica del fran-

quisme s'ha d'acceptar i el mal que va fer al que era Catalunya com a potència industrial és considerable. Ara va sortint, per exemple, la capacitat de personatges com el Suances [president de l'INI en època de Franco] per crear una indústria on no es podia i abandonar una indústria on ja n'hi havia.

—De tota manera, el col·laboracionisme de la burgesia industrial catalana amb el règim va ser evident.

—L'empresari no pot estar mai enfrontat amb el govern. Ni ho està amb el PP, ni ho va estar amb el govern socialista de Felipe González, ni ho estava amb en Franco, ni, fins i tot, ho estava amb la República. Parlo d'un

“La falta de ministres catalans en els governs franquistes no és degut tan sols al fet que Franco no busqui catalans, que els busca, sinó al fet que no els troba”

empresari mitjà-gran; el petit pot fer el que vulgui, però les institucions patronals no poden estar enfrontades. Aleshores, no estar enfrontat al franquisme volia dir adhesió al règim. La burgesia catalana es va adherir al franquisme, però sense entusiasme i sense una col·laboració especial. Perquè no hi havia alternativa. La falta de ministres catalans en els governs franquistes no és degut tan sols al fet que Franco no busqui catalans, que els busca, sinó al fet que no els troba. El mateix Miquel Mateu i Pla no va acceptar un càrrec de ministre quan li van oferir. No s'hi trobaven còmodes.

—De vegades, en els seus llibres, sembla que vostè no perdona a determinats

personatges que tinguessin un paper important durant aquells anys.

—Procuco matisar tot el que puc. Hi va haver un periodista que va dir, del meu llibre: “Està escrit per un anti-franquista i un nacionalista.” És evident, no puc negar-ho. Dins aquesta línia que fa que ningú sigui absolutament objectiu, perquè està condicionat per la seva manera de ser, valoro la feina feta pels empresaris. Al marge del que pensessin i del que fossin com a persones *adictas al régimen*. En Miquel Mateu va ser cent per cent un franquista, però devia ser relativament bon empresari. En canvi, en Pere Gual Villalbí va ser un desastre, ni era bon empresari, ni bon polític, i a més va fer un tipus de col·laboració que no va servir per a res al país: donar raons a en Franco per dir que tenia un *ministro catalán*, però res més.

—Per tant, nega cap ànim de revenja?

—Per part meua no hi és. Vaig mirar el significat de la paraula revenja al diccionari: revenja no vol dir venjança. Venjança vol dir tornar mal per mal. Revenja vol dir gaudir contestant unes persones que t'han fet mal. I jo he gaudit fent aquest llibre i posant en ridícul una determinada burgesia i uns determinats polítics, com pot ser en Felipe Acedo Colunga. Amb això sí que he gaudit, perquè eren personatges ridículs, a part de ser uns pocaveronyes. Ridiculitzar és una bona manera de lluita per aconseguir que es perdi el respecte a aquesta gent.

—En llegir el seu llibre, fa l'efecte que encara hi ha moltes coses per explicar. Perquè els historiadors no s'hi aboquen més?

—S'ha treballat bastant el tema de l'Institut Nacional d'Indústria, però, pel que fa a coses que ens afecten més de prop, està encara per estudiar tot l'afer de Barcelona Traction i el naixement de Fecsa. Suposo que no s'ha treballat fins ara perquè encara hi ha alguns interessos que no es treballi massa. De documentació, n'hi ha.

—Fecsa va publicar fa pocs anys un llibre sobre la seva història, però no explica clarament la participació del milionari mallorquí Joan March en la fallida de Barcelona Traction i la creació de Fecsa.

—També cal dir que fins a l'any passat no va sortir una mitja biografia d'en Joan March. Mitja, perquè s'acaba al 1923. Hi deu haver algun fet al darrere que ho hagi impedit.

—El mateix Fabià Estapé, col·laborador d'EL TEMPS, que va assessorar Joan March en l'afer Barcelona Traction, a les seves memòries en parla en termes confusos...

—És lògic. Fabià Estapé era un professional, li van demanar que fes un treball per Fecsa i el va fer, i ho trobo molt bé. Altres ho van fer, com ell, en Sureda i tants advocats importants de Madrid. El que és evident és que Barcelona Traction era una empresa que tenia 150 milions de pessetes en efectiu i la van declarar en fallida perquè devia aproximadament uns 60 milions. L'únic que es va atrevir a dir-ho va ser l'Ignasi Villalonga, a la junta general del Banc Hispano Colonial. La gent es pensava que hi havia una relació entre Barcelona Traction i l'Hispano Colonial, i aleshores li van retirar saldos i li van crear certs problemes. És per això que a la junta general del Banc Hispano Colonial surt Ignasi Villalonga i diu: "Senyors, què més voldríem que haguéssim tingut participació a Barcelona Traction, perquè tothom sap que això només ha fet fallida a causa dels interessos d'un grup determinat." Els fills i els néts del March són gent molt correcta i no n'han parlat.

—Aquests temes, a part de ser molt importants, interessin a algú?

—Un interès hi és. La primera edició del meu llibre s'ha venut. No sé si el compra la gent que va viure el franquisme o les noves generacions. Jo, la dedicatòria, la faig als meus néts, perquè val la pena que recordin que els seus avis van viure uns anys molt foscos i molt negres i que serveixi una mica perquè valorin la democràcia. La meva generació, si més no jo, valoro molt la democràcia perquè sé perfectament què és una dictadura i l'he viscuda. Tindrem els problemes que tindrem. Estarem molt lluny d'on volem anar. Però, carai! Quina diferència!

—Vostè fa molts anys que publica treballs històrics sobre l'economia catalana. Ha canviat molt el panorama?

"Fins a l'any passat no va sortir una mitja biografia d'en Joan March. Mitja, perquè s'acaba al 1923. Hi deu haver algun fet al darrere que ho hagi impedit."

—Sí. La democràcia li prova, a Catalunya. És la primera vegada, en segles, que hem tingut la possibilitat d'expandir-nos econòmicament i, tot i el centralisme, l'estem aprofitant. Per altra part, hi ha hagut una renovació empresarial important. En vint-i-cinc anys el que es fa és una empresa mitjana, i a Catalunya se n'han creat deu, dotze o catorze. Per fer una gran empresa fan falta molts més anys. Les empreses mitjanes a Catalunya comencen a treure el nas a partir dels anys seixanta, amb l'inici del procés de liberalització del franquisme i és a partir dels vuitanta que comencen a créixer. Perquè entre el 1975 i els anys vuitanta la transició va ser molt negativa. Era l'època en què empaitaven els empresaris i els consideraven els culpables de tot i els sindicats encara no havien fet sentir la seva veu. Quan es van estructurar i es va establir un diàleg entre sindicats i empresaris la situació es va regularitzar.

—Està assegurada la continuïtat i l'aparició de noves empreses catalanes?

—Crec que sí. Però, a l'economia catalana, li falta evidentment poder polític per frenar el centralisme, que encara juga molt a l'hora de prendre decisions.

—I poder financer?

—Quan parlo de poder polític i de centralisme em refereixo també al poder financer. El poder financer està a les mans de les caixes.

—I com s'explica el fenomen del Banc Sabadell?

—És l'únic banc català. De fet, n'hi ha dos: el Banc de Sabadell i el Banc de la Petita i Mitjana Empresa. Els altres han desaparegut. És l'únic que s'ha mantingut perquè durant molts anys va fer una vida molt modesta. Va sortir del niu a partir dels anys seixanta, però molt a poc a poc. No es va embolicar en política. Va aconseguir crear unes reserves importants i ha mantingut una marxa molt positiva i aquests dies entrarà a borsa. En la desaparició de molts bancs catalans hi va haver una actuació molt centralista; en democràcia, però amb centralisme. El govern de l'època considerava que hi havia massa bancs i aquells bancs convenia que estiguessin a Madrid perquè es podien controlar millor i perquè la capital d'Espanya era Madrid. Això va afectar tant Banca Catalana com el Banc de València, entre altres.

Jordi Fortuny